Turan Masalları

İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?

Ömer Seyfettin

Yayına Hazırlayan
Nazım Hikmet Polat

ÖTÜKEN

Ömer Seyfettin (1884, Gönen-Balıkesir - 6 Mart 1920, İstanbul)

Babası Ömer Şevki Bey, binbaşılığa kadar yükselmiş alaylı bir asker; annesi Fatma Hanım ise İsfendiyaroğulları'ndan bir asker kızıdır. Mahalle Mektebi'nden sonra İstanbul'da Mektebi Osmaniyeye kaydolundu, Eyüp Askerî Baytar Rüştiyesi'nin asker çocukları için açılan özel sınıfına alındı (1893-1896). Edirne Askeri İdadisinden 1900'de mezun edildi. İzmir'e atanmışken, İzmir'e gitmeden doğrudan taburunun gönderildiği Selanik'te ve Manastır'a bağlı bir sancak olan Pirlepe'de görevlendirildi. Buradaki görevinde gösterdiği başarılardan dolayı iki liyakat madalyası ile ödüllendirildi. İzmir'deki Aydın Vilâyeti Jandarma Alay Mektebinin kuruluşunda, "Kavâid-i Diniye" hocalığına atandı (1907).

1909 başlarında, merkezi Selanik'te bulunan 3. Ordu'da görevlendirildi. İki yıl süreyle Balkanlar'daki Velmefçe, Pirlepe, Osenova, Pirbeliçe, Serez, İştip, Babina, Demirhisar, Cumayıbâlâ, Razlık gibi sınır yerleşim yerlerinde çete takibiyle uğraştı. Aynı amaçla Makedonya sınırındaki Serez mutasarrıflığına bağlı Menlik kazası Razlık kasabası yakınlarındaki Yakorit köyünde bölük komutanlığı yaptı. 1909'da bir ara Köprülü'de Askerî Rüştiye Mektebi'nde üsteğmen rütbesiyle beden eğitimi öğretmenliği görevinde bulundu. Aynı yıl 31 Mart Vak'asında Hareket Ordusu subayı olarak İstanbul'a geldi (1909). İsyan bastırıldıktan sonra tekrar Selanik'teki görevine döndü. Askerlikten istifa ederek Selanik'e yerleşti (1911). Balkan Savaşı başlayınca yeniden askere alındı. 20 Ocak 1913'te Kanlıtepe'de Yunan ordusuna esir düştü. Atina yakınlarındaki Naflion kasabasında on ay kadar süren esirlik hayatı 28 Kasım 1913'te bitince, 17 Aralık 1913'te İstanbul'a döndü. 25 Şubat 1914'te "siyasetle iştigali" dolayısıyla ordudan ihraç edildi.

1915'te Harbiye Nezaretinin Çanakkale Cephesi'ne kültür ve sanat adamları için düzenlediği geziye katıldı.

Memurluk istememesine rağmen, sadece yazarlıkla geçinemediği için Darülmuallimînde (İstanbul Erkek Öğretmen Okulu) "Edebî Kıraat" ve Kabataş Sultanisinde (ölümüne kadar) "Edebiyat" öğretmenliği yaptı. Bu görevdeyken 1916'da, Dârülfünun'da Ali Ekrem Bolayır başkanlığında kurulan "Tedkikat-ı Lisaniye Encümeni" üyeliğine seçildi (2 Ocak 1918). Bu encümenin ve encümen içinde Ömer Seyfettin'in önemli bir faaliyeti olduğu söylenemez.

1915 yılı sonlarında Calibe Hanım'la evlendi. Üç yıl süren bu evlilikten Fahire Güner (Elgün) adını verdikleri bir kızları doğdu.

4 Mart 1920'de Haydarpaşa Tıp Fakültesi hastanesine kaldırıldı. 6 Mart 1920'de öldüğünde, yapılan otopsi ile hastalığının şeker olduğu anlaşıldı.

Cenazesi Kadıköy-Kuşdili Mahmutbaba Mezarlığı'na defnedildi. Buranın tramvay garajı haline getirilecek olmasından dolayı, kemikleri

Zincirlikuyu Asrî Mezarlık'a taşındı (1939). "Eski yazı" olduğu gerekçesiyle Mahmutbaba'daki kitabesinin üzeri örtülmüştü. Ali Canip'in gayretleriyle yeniden düzenlenen mezar taşına yeni harflerle "Merhum Ömer Seyfettin burada yatıyor" ibaresi hâkkedildi.

Sağlığında Yayımlanan Kitapları

Sağlığında, üçü başkalarıyla birlikte, şu on iki eseri yayımlanmıştır:

Tarih Ezelî Bir Tekerrürdür (İstanbul 1911), *Millî Jimnastik* (1911), *Yeni Lisan ve Bir İstimzac (*Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem, M. Nermi ve Kâzım Nami Duru ile birlikte, Selanik-1911), *Vatan! Yalnız Vatan…* (Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem'le birlikte, Selanik-1911), *Herkes İçin İçtimaiyat: Ticaret ve Nasip* (1914), *Yarınki Turan Devleti* (1914), *Mektep Çocuklarında Türklük Mefkûresi* (1914), *Millî Tecrübelerden Çıkarılmış Amelî Siyaset* (1914), *Turan Masalları: İhtiyarlıkta mı Gençlikte mi?* (1914), *Ashab-ı Kehfimiz* (1918), *Harem* (1918), *Efruz Bey* (1919).

Yukarıdakilerin dışında, "Hikâye Külliyatı" serisinden iki hikâyesi, Mehmet Rauf ve Selahattin Enis Atabeyoğlu'nun hikâyeleriyle birlikte kitapçık halinde basılmıştır. Künyeleri şöyledir:

Ömer Seyfettin–Mehmet Rauf: *Uçurumun Kenarında-Fedai;* Hikâye Külliyatı, sayı: 8, Matbaa-i Orhaniye, İstanbul, [1919?], s. 3-6.

Ömer Seyfettin–Selahattin Enis [Atabeyoğlu]: *Aşk ve Ayak Parmakları–Bataklık Çiçeği*; Hikâye Külliyatı, Sayı: 14, [İstanbul, tarihsiz], s. 3-6.

"Büyük bir destanın dibacesi" (başlangıcı) olması niyetiyle *Türk Dünyası* gazetesinde yayımlanan "Köroğlu Kimdi?" adlı uzun şiirinin baş tarafından 13 beyitlik bir bölüm, Reşat Nuri'nin "Deniz Banyosu" hikâyesiyle birlikte, kitapçık olarak basılıp meccanen dağıtılmıştır. Künyesi şöyledir:

Reşat Nuri [Güntekin], Ömer Seyfettin: *Deniz Banyosu – Köroğlu Kimdi?* [s. 7-8], *Türk Dünyası* gazetesinin hediyesi, 23 Temmuz 1919, 10 s.

Bu üç kitapcık da dâhil edilirse sağlığında, irili ufaklı toplam 15 eseri yayımlanmış demektir.

Hikâyelerini ilk toplayan, Ali Canip Yöntem, üç cilt halinde yayımlayan İkbal Kütüphanesidir (1926-1927). Sonraki yıllarda "bütün eserleri" giderek zenginleştirilen ciltler halinde yayımlanmıştır.

Nâzım **H. Polat:** 1955 yılında Bahçecik-Oltu'da doğdu. İlkokulu Bahçecik köyünde (1968), ortaokulu Oltu'da (1971), Öğretmen Okulu'nu Tokat ve Bolu'da okudu (1975). Yüksek tahsilini Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı (1979).

Atatürk Üniversitesi (Erzurum) ve Yüzüncü Yıl Üniversitesinde (Van) Araştırma Görevlisi olarak çalıştı (1981-1985). Aralık 1984'te "Doktor" unvanını aldı. Cumhuriyet Üniversitesi'nde (Sivas) Yardımcı Doçent (1985), Doçent (1993) ve Profesör (1999) oldu. Sonra Niğde Üniversitesi'ne geçti (2001). Doğu Akdeniz Üniversitesinde (KKTC) Misafir Profesör olarak çalıştı (2004-2007). Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı yaptı (2012-2016). Hâlen Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Yeni Türk Edebiyatı Profesörüdür (2009-). Yenileşme Devri Türk Edebiyatı Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak, Tanzimat sonrası kültür hayatımızın süreli yayınlarda saklı bulunduğu inancıyla, çalışmalarını bu alanda yoğunlaştırdı. 20 yıldan beri *"Türklük Bilimi Araştırmaları"* adlı uluslararası hakemli bilimsel bir dergi çıkarmaktadır.

Yayımlanmış kitapları:

1- *Şahabettin Süleyman,* Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara 1987.
2- *Müdafaa-i Milliye Cemiyeti,* Kültür Bak. Yay., Ankara 1991.
3- *Külliyâtına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfettin,* Arma Yay., İstanbul 1988.
4- *Türk Çiçek ve Ziraat Kültürü Üzerine -Cevat Rüştü'den Bir Güldeste,* Kitabevi Yay., İstanbul 2001.
5- *Bir Jöntürk'ün Serüveni -Dr. Şerafettin Mağmumi'nin Hayatı ve Eserleri-,* Büke Yay., İstanbul 2002.
6- *Rübâb Mecmuası ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk Kültür, Edebiyat Hayatı,* Akçağ Yay., Ankara 2005.
7- *Eski ile Yeni Arasında Mütevellizade Ömer İhya,* Niğde Üni. Yay., Niğde 2005.
8- *Bir Osmanlı Doktorunun Seyahat Anıları -Avrupa Seyahat Hâtıraları* -Dr. Şerafettin Mağmumî, (Harid Fedai ile), Boyut Yay., İstanbul 2008.
9- *Taşrada Bir Meş'ale Şeref Gürbüz,* Bizim Büro Bas., Ankara 2009.
10- *Anadolu ve Suriye'de Seyahat Hâtıraları* -Doktor Şerafettin Mağmumî, Cedit Neşriyat, Ankara 2010.
11- *Ömer Seyfettin - Bütün Hikâyeleri,* Yapı Kredi Yay., İstanbul 2011.
12- *Bir Jöntürk'ün Şiir Dünyası -Tarsusîzade Münif ve Şiirleri -I,* (Ramis Karabulut ile), Ankara 2011.
13- *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı,* (H. Argunşah ile), AÖF Yay., Eskişehir 2012.

14- *Yenileşme Devri Türk Edebiyatından Çizgiler*, Kurgan Yayınevi Ankara 2012.
15- *Tanzimat Sonrası Türk Kültür Hayatından Yansımalar*, Kurgan Yay., Ankara 2012.
16- *Üç Güzeller Masalı*, Kurgan Yay., Ankara 2013.
17- *Kitapname*, Kurgan Yay., Ankara 2013.
18-*Yöntem Bilgisi Açısından Osmanlı Dönemi Edebiyat Tarihleri*, (D. Apaydın, T. Haykır, N. Borsokeyeva, S. Gültekin, Ö. Özbek, S. Yılmaz, Y. Zhiyenbayev ile), Kurgan Yay., Ankara 2013.
19- *Birlik Sivas Türk Ocağı Mecmuası*, (Ahmet Bozdoğan, Yunus Ayata ve Tayfun Haykır ile), Sivas Türkocağı Yay., Sivas 2014.
20- *Türk Çiçek Kültürü Üzerine -Cevat Rüştü'den Bir Güldeste*, Ötüken Yay., İstanbul 2015.
21- *Udmî Efendi ve Şükûfename'si*, Adana Büyükşehir Belediyesi Yay., Ankara, 2015.
22- *Türklerde Ziraat Kültürü -Cevat Rüştü*, Ötüken Yay., İstanbul 2016.

İÇİNDEKİLER

Sunuş
Ötüken'in Ömer Seyfettin Külliyatı / 11
•
İnceleme
Turan Masalları
İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi? Hakkında / 15

İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?/ 35
•
Forsa/ 51
•
Primo Türk Çocuğu/ 57
•
Primo Türk Çocuğu/ 88
•
Üç Nasihat/ 119
•
Binecek Şey/ 131
•
Beynamaz/ 138
•
Kurumuş Ağaçlar/ 151
•
Mermer Tezgâh/ 156
•
Tütün/ 167

•
Dama Taşları/ 171
•
Makul Bir Dönüş/ 183
•
Acaba Ne İdi?/ 194
•
Nâdan/ 205
•
Uzun Ömür/ 212
•
Herkesin İçtiği Su/ 216
•
Bir Hayır/ 220

Sunuş

Ötüken'in Ömer Seyfettin Külliyatı

Ötüken'in Ömer Seyfettin Külliyatı, yazarın sağlığında yayımladığı kitaplar esas alınarak aynı çerçevedeki diğer metinler ilgili eserlere eklenerek meydana getirilmiştir. Fakat söz konusu metinlerin tematik olarak bir araya getirilişi, kronolojik biçimde sıralanışı kadar net olamaz. Meselâ mizahî hikâyeleri bir araya getirdiğimizde "Terakki"yi bunlar içinde görebiliriz. Fakat aynı metin bir de İttihat ve Terakki'yi hicveden yahut II. Meşrutiyet dönemiyle ilgili tarihî hikâye çerçevesinde de ele alınabilir. Onun için okuyucunun bu cilde alınmasını beklediği metinlerden bazıları buraya alınmamış olabilir.

Metinlerin daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşabilmesi maksadıyla günümüz Türkçesinden uzak düşmüş kelime ve ibarelere karşılık verirken özel bir yöntem izlendi. Orijinal metin üç ayrı seviyede üç ayrı kimseye okutulup neleri anlamadıkları görülmek istendi. Bir Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü araştırma görevlisinin işaretlediklerine günümüz Türkçesinden karşılıklar gösterildikten sonra ortaya çıkan metin aynı bölüm lisans mezunu bir gence okutuldu. Onun gerekli saydıklarına da karşılıklar ilave edilip Türkçe Bölümü 2. sınıftaki bir öğrenciye yeni metinde anlamadığı veya zorlandığı yerleri işaretlemesi istendi. Bu işlemler sırasında yardımını gördüğüm sevgili öğrencim Neslihan Yavuz'a teşekkür ederim.

Metnin son şekli için endişelerimiz şunlardır:

a. Kelime ve ibare karşılıkları yerinde ve yeterli mi?

b. Bunlar, iyi bir Türkçe zevkiyle verilebildi mi?

c. Açıklamalar metni daha anlaşılır, nüfuz edilir kılıyor mu?

Hazırlayan olarak bu hassasiyetlerimize ne kadar uygun davrandığımız, okuyucunun verebileceği bir karardır.

Yapılan işlemde ölçüler şöyle ifade edilebilir:

1. Kelime olarak tam karşılığını bulamadığımız durumlarda o kelime dipnotla açıklanmıştır (Apukurya, temennâ gibi).

2. Karşılığı verildiği hâlde dipnotta açıklama ihtiyacı doğuran kelimeler de vardır: (fiske [azıcık]). Dipnotta "Fiske: Azlık ifade edecek şekilde, iki parmak ucuyla tutulabilen miktar." açıklaması yapılmıştır.

3. Bazen bir kelimeye (payitahta [başkente]), bazen bir ibareye (Mücessem bir kimya muammasına [somutlaşmış kimya bilmecesine]) karşılıklar verilmiştir. Esas aldığımız şey, ifade bütünlüğüdür.

4. Aynı kelimeye farklı yerlerde farklı karşılıklar verildiği görülecektir. Çünkü ilgili bağlam, öncekinden farklı biçimde olabilir.

5. Karşılıkların en kısa biçimde verilmesine de dikkat edilmiştir: (mütemadiyen [sürekli olarak] yerine [sürekli].

6. Bazı kelimeler sözlük anlamının dışında, kastedilene en uygun biçimde karşılanmaya çalışılmıştır. Örnek: Sözlük, "Mütekâsif"e yoğun, "mehip"e ise "korkutacak kadar iri, korkunç" anlamlarını verir. Fakat "*...elektrik küreleri zulmette [karanlıkta] nurdan cesim [iri] inciler, mütekâsif ve mehîp gözyaşları gibi parlıyordu.*" cümlesinde bu kelimeler, [sıklaşan ve gürleşen] sıfatlarıyla karşılanmıştır. "Cihet" kelimesinin sözlükteki anlamları arasında "için"i göremeyiz. Ama aşağıdaki cümlede bu kullanıma uygundur: "*... icabının icrası derkâr [gereğinin yapılması açık] olacağı cihetle [için]...*"

7. Daha önce Ömer Seyfettin hikâyelerini kronolojik sıralamayla yayımlarken gazetelerin dijital nüshalarının olmaması ve fotokopi çektirilememesi dolayısıyla fotoğraf makinasıyla metin alınmak zorunda kalmış, bu teknolojiyle okunaksız görüntüler zaman zaman önceki külliyat yayımlarına müracaatı mecbur kıl-

mıştı. Pek çok kütüphanemizin artık dijital ortama geçmesi, söz konusu ihtiyacı oldukça azaltmıştır. Bu sonucun yanlış okumaları da artık en aza indirmiş olduğu kanaatindeyiz.

8. Ötüken neşrinin albenisini artırmak ve orijinale en yakın olmak amacıyla ilk yayımındaki kitap kapakları ve bazı metinlerdeki resim ve çizimlerin de verilmesi uygun görülmüştür.

Ömer Seyfettin çok cepheli bir edip olmakla birlikte önce hikâyecidir. Bu itibarla külliyat, hikâye dizisiyle başlatılmıştır. Anlatma esasına bağlı hem telif hem tercüme metinler, hikâye olarak değerlendirilmiştir. Tercüme hikâyeler, onun yazarlıktaki kudretini değil ama tercümedeki tercihlerini göstermektedir.

Ömer Seyfettin hakkındaki en yanlış kanaat, onu çocuk edebiyatı yazarlığıyla sınırlandırmaktır. Onun And, Kaşağı, Diyet, Forsa, Pembe İncili Kaftan, Başını Vermeyen Şehit gibi bazı hikâyelerinden, çocuk eğitiminde faydalanılabilir. Nitekim yıllardır bu metinleri orta okul ve lise kitaplarında görebiliyoruz. Çünkü çocukluk ve ilk gençlik çağındakiler için ahde vefa, doğruluk, dürüstlük gibi duyguları; karakter sağlamlığı, tokgözlülük ve kişisel benlikten önce millî benlik gibi duyguları en güzel, en estetik kılıkta sunabilen eserler arasında bunlar ön sıralardadır. Fakat bunlar çocuk ruhu ve gelişimi düşünülerek yani çocuk edebiyatı örneği olmak için yazılmış metinler değildir. Mesela And'ın son paragrafı, çocuklar için yapılan yayınlarda çıkarılmıştır. Çünkü oradaki cümlelerin ferdî hayattan millet hayatına geçişi temsil ettiğini çocuğun anlamlandırması beklenemez. Ayrıca onun hikâyeleri arasında çocuklara okutulmaması gereken metinler de vardır (Meselâ "Devletin Menfaati Uğruna").

Ömer Seyfettin, kendisinden önceki hikâyecileri gölgede bırakacak derecede güzel ve sağlam yapılı hikâyeler kaleme almış bir yazarımızdır. Dünya edebiyatı içinde Türk hikâyeciliğini temsil edebilecek isimler arasında onu en başa yazabiliriz. Bundan dolayı Ötüken'in Ömer Seyfettin'i yeniden okurumuzun gündemine taşıma teşebbüsü gönülden alkışlanmalıdır.

İNCELEME

Hikâyeler II. Cilt

İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi? Hakkında

Türk Yurdu Kitaphanesi, 1914'te "Turan Masalları" adlı bir seri kitap yayımlamayı planlamıştır.[1] Serinin ilk eseri *Turunç Güzeli* ikincisi ise Ömer Seyfettin'in yazı hayatındaki ilk hikâye kitabı *İhtiyarlıkta mı Gençlikte mi?* (Türk Yurdu Kitaphanesi, Şems Matbaası, İstanbul, tarihsiz, 27 s.) hikâyesidir. Kitabın adı dış kapakta, *Gençlikte mi İhtiyarlıkta mı?* şeklindedir. Yazar adı kapakta değil metnin sonunda verilmiştir.

Talebe Defteri ve *Çocuk Dünyası* dergilerinin birlikte çıkardığı 4 Mart 1330 (17 Mart 1914) tarihli *Donanma Nüsha-i Fevkaladesi*'nde (ön kapak b yüzü) yayımlandığı ilan edildiğine göre kitapçığın basımı 1914 Şubat'ının başında olmalıdır. Hikâyenin kitapçık olarak basılmadan önce bir dergi veya gazetede yayımlanıp yayımlanmadığı tespit edilememiştir.

Bu metin, şekil ve yapı özellikleriyle bir halk hikâyesi ve masal özelliği gösterir fakat muhtevasındaki milliyet vurgusu bakımından modern zamanlara aittir. Sözlü edebiyatta her türlü mutlu sonun arka planında yani öncesinde bir sıkıntılar zincirini yaşama vardır. Başarı, sıkıntılara karşı sabır ve azim göstermekle elde edilebilir.

Yazar burada yaşanacak çilenin ağırlığını, ona göğüs germenin yani imtihanın zorluğunu en üst seviyede göstermek için hikâyedeki

---

[1] *İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?* kitapçığının dış arka kapağında, serinin üçüncü kitabı olarak *Korku Bilmez*'in "yakında çıkacak" kaydıyla ilanı bulunmaktaysa da çıktığına dair bir işarete rastlanamamıştır.

başkişi yani tematik gücü temsil eden Hasan Bey'i mutluluğun doruğunda bir insan olarak tanıtır. Daha 25 yaşındayken bütün dünyanın yarısından çoğu onundur. Karısı Uluç Bikem, dünyanın en güzel kadınıdır. Turgut ve Korkut adlı altı yaşında ikizleri de onların mutluluğunu tamamlamaktadır. Böyle bir noktadayken yine halk hikâyeleri ve masallardaki rüya motifine uygun olarak gördüğü bir rüya sonrasında sıkıntılar yaşar; öyle ki servetini, eşini, çocuklarını, her şeyini kaybeder. Ama sabır ve sebat sahibi olmasıyla imtihanı kazanır, kaybettiği her şeye tekrar kavuşur, mutlu sona ulaşır. Bütün masallarda olduğu gibi bu metinde de "İyilik, haklılık daima kazanacaktır." öğüdü örneklendirilmektedir.

Muhtevada halk hikâyeleri ve masallardan farklı olarak milliyet fikri yani Türklük ön plana çıkmaktadır. Turgut ve Korkut kaybolduktan on yıl sonra karşılaştıklarında Türklükleriyle birbirlerini tanır, birbirlerine bağlanırlar. Hasan Bey, Acemistan'da kaçırılan eşini ararken Turan Şehnamesi yazdırılacağını öğrenir, yarışmaya katılmak ister. "Bre herif sen Türk'sün! Ata binmekten, kılıç sallamaktan başka bir şey bilmezsin, var git işine…" diye hakarete uğrar. Fakat yazdığı ilk kıt'ayı Şah fark eder ve Turan Şehnamesi yazma görevini ona verir. Hikâyenin sonunda ise daha kuvvetli bir Türklük vurgusu bulunmaktadır. Hasan Bey sonunda Acem diyarına şah olur. Hikâyenin son cümleleri şöyledir:

> *"Hasan Bey Acem diyarına şah oldu. Bu suretle bütün Asya'nın tahtları gibi Acem tahtı da büyük Türk soyuna geçmişti. Ve hâlâ, bütün Asya'nın tahtlarında olduğu gibi Acem tahtında da büyük Türk soyunun bir evlâdı oturur."*

Bu cümleler, masallardaki "Gökten üç elma düştü…" diye başlayan bitiş formeli yerindedir.

İhtiyarlıkta mı Gençlikte mi? ile sözlü gelenekteki halk hikâyeleri arasında diğer önemli bir şekil ve yapı benzerliği de bazı kısımların manzum oluşudur. Uluç Bikem de çocukları Turgut ve Korkut da Hasan Bey kadar şairdirler. Kendilerini birbirlerine manzum olarak tanıtırlar.

"*Turan Masalları*" kitapçığıyla aynı çerçevede düşünülüp bu cilde alınan hikâyelerin hiçbiri takma adla veya rumuzla yayımlanmış değildir. Buradaki 17 hikâyenin 16'sı teliftir. Biri (Herkesin İçtiği Su) ise

"Eski bir Çin masalı" olarak gösterilmiştir. Yazarın masaldaki vak'ayı Fransızca bir metinden tanımış olma ihtimali vardır. Fakat (ilerde de belirtileceği üzere) olumsuzluğu başka bir toplum üzerinden gösterme düşüncesiyle kendi zihninin ürününü telif diye sunmamış olması da muhtemeldir.

Söz konusu metinlerin kronolojik sıralaması şöyledir:

Sıra	İlk yayım tarihi	Metin adı	Yayım yeri	Sayı	Rumî/Miladî tarih	s.
1	18.12. 1911	Primo Türk Çocuğu	*Genç Kalemler*	c.3, S.13	5 Kânûn-ı evvel 1327 / 18 Aralık 1911	3-27
2	01.(?) 02.1914	*İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?*	Türk Yurdu Kitaphanesi		1330	27 s.
3	21. 05. 1914	Primo Türk Çocuğu 1-Nasıl Doğdu? 2-Nasıl Öldü?	*Türk Sözü*	5	8 Mayıs 1330/ 21 Mayıs 1914	39-40
		Primo Türk Çocuğu 2-Nasıl Öldü?		6	15 Mayıs 1330/ 28 Mayıs 1914	48
		Primo Türk Çocuğu 2-Nasıl Öldü?		7	22 Mayıs 1330/ 4 Haziran 1914	56
		Primo Türk Çocuğu 2-Nasıl Öldü?		8	29 Mayıs 1330/ 11 Haziran 1914	64
		Primo Türk Çocuğu 2-Ölmedi		9	5 Haziran 1330/ 18 Haziran 1914	71-72
		Primo Türk Çocuğu 2-Ölmedi		10	12 Haziran 1330/ 25 Haziran 1914	79-80
		Primo Türk Çocuğu 2-Ölmedi		11	19 Haziran 1330/ 2 Temmuz 1914	87-88
		Primo Türk Çocuğu 2-Nasıl Öldü?		13	3 Temmuz 1330/ 16 Temmuz 1914	102-104
		Primo Türk Çocuğu 2-Nasıl Öldü?		14	10 Temmuz 1330/ 23 Temmuz 1914	110-112
		Primo Türk Çocuğu 2-Nasıl Öldü?		15	18 Temmuz 1330/ 31 Temmuz 1914	119-120
		Primo Türk Çocuğu 2-Nasıl Öldü?		16	24 Temmuz 1330/ 6 Ağustos 1914	126-128
4	30.08.1917	Üç Nasihat	*Yeni Mecmua*	8	30 Ağustos 1917	157-160

5	18.10.1917	Binecek Şey	*Yeni Mecmua*	15	18 Teşrin-i evvel 1333/ 18 Ekim 1917	295-297
6	15.11.1917	Mermer Tezgâh	*Yeni Mecmua*	19	15 Kasım 1917	374-377
7	11.04.1918	Dama Taşları	*Yeni Mecmua*	39	11 Nisan 1918	206-208
8	11.05.1918	Nâdan	*Vakit*	202	11 Mayıs 1918	3
9	24.05.1918	Makul Bir Dönüş	*Vakit*	215	24 Mayıs 1918	3
10	16.12.1918	Tütün	*Tercüman-ı Hakikat*	13570	16 Kânun-ı evvel [Aralık] 1334/1918	2
11	06.02.1919	Acaba Ne İdi ?	*Şair*	9	6 Şubat 1335/1919	132-138
12	06.03.1919	Forsa	*Büyük Mecmua*	1	6 Mart 1919	14-15
13	28.03.1919	Beynamaz	*Büyük Mecmua*	4	28 Mart 1335/1919	59-62
14	31.07.1919	Uzun Ömür	*İfham*	9	31 Temmuz 1335/1919	2
15	15.09.1919	Herkesin İçtiği Su	*İfham (Edebî İlave)*	4	15 Eylül 1335/1919	61-62
16	30.09.1919	Bir Hayır	*İfham (Edebî İlave)*	6	30 Eylül 1335/1919	93-95
17	17.02. 1920	Kurumuş Ağaçlar	*Vakit*	819	17 Şubat 1336/ 1920	3

Bunlardan "Forsa", tıpkı "Gençlikte mi? İhtiyarlıkta mı?" gibi geleneksel masallara benzetilmiş bir metindir. Fakat olağanüstülükler azaltılarak masaldan hikâyeye yaklaştırılmış ve okuyucuya "tarihî hikâye" nitelemesiyle sunulmuştur. Her iki metinde de masallara has iyi durumdan kötü duruma düşme, tahammül gösterme ve mükâfat olarak mutlu sona erişme gibi yapı özellikleri bulunmasına rağmen ikisinde de bunların masallara has dil ve üslûp kalıpları ("evvel zaman içinde…", "gökten üç elma düştü…" gibi) kullanılmamıştır. Ama sözlü edebiyat ürünlerindeki kadar abartıyı uç noktaya taşıyan ifadeler bulunmaktadır. Kaptan Kara Memiş, "Hızır Aleyhisselâm'ın gittiği diyarları dolaşmış"tır. "Senesi bir büyük günle bir büyük geceden ibaret olan başka bir cihan"a yani kutuplara kadar gitmiş, karısını da oradan kaçırmıştır. "Gemisi altın, gümüş, inci, elmas, esir dolu vatana dönerken kenarsız denizin" yani Okyanus'un (belki Hint Okyanusu) ortasında evlenmiş, oğlu Turgut, Çanakkale'yi geçerken

doğmuş"tur ("Gençlikte mi? İhtiyarlıkta mı?" masalının kahramanı Hasan Bey'in suya kapılan oğlunun adı da Turgut'tu). Bu metinlerde, anonim masallarındaki gibi zamanı çok daraltma yolunu seçilmiştir. Forsa'da 70 yıllık bir hayat anlatılmaktadır. Kaptan Kara Memiş, Malta korsanlarının eline düşmüş bir Türk forsasıdır. 20 yıl onların kadırgalarında kürek çekmiş, artık gücü kalmadı denerek bir çiftçiye satılıp boğaz tokluğuna çalıştırılmış ve sonunda salıverilmiştir. Ama bu, aslında hürriyetine kavuşturma değil açlığa terk etmedir. Çünkü çok ihtiyarlamıştır. Nihayet, yıllardır beklediği Türk gemilerini görür. Gelenlerin başındaki bey ise oğlu Turgut'tur. Bu hikâyeyi etkili kılan, olağanüstülüklere sapmadan, yukarıda verilen örneklerde görüldüğü üzere uç noktalarda gezinmektir. Özellikle hikâye başkişisi Kara Memiş'e verilen özellikler, onu tam bir destan kahramanı yapmıştır. İki metin arasındaki asıl benzerlik, işte bu noktadadır, milliyet duygusunu besleyici olmalarıdır. 20 yıl boyunca rutubetli bir geminin dibine ayaklarından bağlı kaldığı hâlde:

> *Yalnız abdest alamadığı için üzülürdü. Daima güneşin doğduğu tarafı solu ilerisine alır, gözlerini kıbleye çevirir, beş vaktini gizli gizli, işaretle eda ederdi. Elli yaşına gelince korsanlar onu "Artık iyi kürek çekemez!" diye çıkarıp bir adada satmışlardı.*
>
> *Efendisi bir çiftçiydi. On sene kuru ekmekle onun yanında çalıştı. Allah'a çok şükrediyordu. Çünkü artık bacaklarından mıhlı değildi. Abdest alabiliyor, tam kıblenin karşısına geçiyor, unutmadığı ayetlerle namaz kılıyor, dua edebiliyordu. Bütün ümidi memleketine, Edremit'e kavuşmaktı. Otuz sene içinde hiçbir an ümidini kesmedi. "Öldükten sonra dirileceğime nasıl inanıyorsam, elli yıl esirlikten sonra da memleketime kavuşacağıma öyle inanırım!" derdi.*

Hele hele bütün takatsizliğine rağmen, kendisini kurtaranlarla birlikte cenge katılmak istemesi, "Vurulursun! Vatana hasret gidersin!" dendiğinde ise "Şehit olursam bunu üzerime örtün! Vatan al bayrağın dalgalandığı yer değil midir?" diye cevap vermesi, kendini Türk hissedenler için bir gurur tablosudur. Ama bazıları bu son cümleyi "otorite" yaftasıyla itibarsızlaştırmak istemişlerdir. Hâlbuki Ömer Seyfettin'in burada vurguladığı, onların habersiz oldukları karakter

sağlamlığıdır. Bu cümleyi bir İspanyol, Rus, Japon… herhangi milletten biri söylerse söylesin, durum aynıdır. Bu cümle, düşman ağzında bile saygı uyandırır. Edebî eser, insanı sadece biyolojik varlık olarak işlemez. İnsanın (veya bazı insanların) ulvî tarafları da vardır ve bunlar da sanatın ilgi dairesindedir.

"Primo Türk Çocuğu", Ömer Seyfettin'in Türkçülük düşüncesini işleyen ilk hikâyelerindendir. Daha önceki hikâyelerinde (özellikle *Çirkin Bir Hakikat, At, Bahar ve Kelebekler, Pamuk İpliği, İrtica Haberi* ve *Bomba*'da) millîlik düşüncesi vardır. Fakat bunlardaki millîlik, "Türklük" vurgusu yerine toplumsal hayatın aksayan yönlerini göstererek "iyi ve doğru"yu buldurma anlamındadır. Oysa "*Primo Türk Çocuğu*", mutlak mânâda bir kimlik sorgulamasıdır. Üstelik bu sorgulama onu yalnızca Türkiye Türklüğüne değil "bütün Türklük" yani "Turan" fikrine götürür. Ömer Seyfettin'in bu fikre varması, 1911 yılında başlar. Onun bu konudaki fikir köklerini, II. Meşrutiyet sonrasında takip ettiği muhakkak olan Kırım Türklerinden Gaspıralı İsmail Bey ve Azerbaycan aydınlarından Hüseyinzade Ali Turan, Kazan Türklerinden Yusuf Akçura ve Osmanlı Türklerinden Ziya Gökalp'ta aramak gerekir. Fakat bu aydınların görüşleri kadar, asıl önemli etken, Ömer Seyfettin'in bir asker olarak daha meslek hayatına başlarken Balkanlar'da Türklük aleyhtarı faaliyetlerle karşılaşmasıdır. Askerliğinin ikinci döneminde ise Balkan savaşlarına iştirak etmiş, Türklüğün Balkanlardan hicretini yaşamıştır. Onun bu yaşadıkları, tabiî bir savunma içgüdüsüne dönüşerek milliyetçilik düşüncesini temellendirmiştir. Nitekim "*Primo Türk Çocuğu*"ndan önce yayımladığı "*Bomba*" hikâyesinde, Balkanlarda bizzat şahit olduğu komitacılık, terör ve kalkışma olayları anlatılmaktadır. Yaşadıkları onda, Türk kimliğini vurgulama ihtiyacını ortaya çıkartarak "*Primo Türk Çocuğu*"nu yazdırır.

"*Primo Türk Çocuğu*" hikâye'si Ömer Seyfettin'in Genç Kalemler Heyeti adına Ali Canip ve Ziya Gökalp'la birlikte o sıralarda yazmakta olduğu *Vatan! Yalnız Vatan…* (1911) adlı kitapçıktaki fikirlerin basit bir olay çerçevesinde örneklendirilmesidir.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin gizli olarak çalıştığı dönemde Mason cemiyetlerinden istifade etmesi, Selanik'te Masonluğu yaygınlaştırmıştı. Ali Canip Yöntem diyor ki: